

Студент 4 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

ОСНОВНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОЇ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Анотація. Проаналізовано сучасний стан, основні теоретичні та практичні аспекти монетарної політики України. Розглянуто основний інструментарій Національного банку щодо стабілізації фінансової системи України та визначено ключові проблеми, пов'язані з їх реалізацією в сучасних умовах.

Аннотация. Проанализированы современное состояние, основные теоретические и практические аспекты монетарной политики Украины. Рассмотрен основной инструментарий Национального банка по стабилизации финансовой системы Украины и определены ключевые проблемы, связанные с их реализацией в современных условиях.

Annotation. The article analyzed the present state, the basic theoretical and practical aspects of monetary policy of Ukraine. The main instruments of the National Bank to stabilize the financial system of Ukraine were discussed and key problems associated with their implementation in modern conditions were identified.

Ключові слова: монетарна політика, індекс споживчих цін, норма обов'язкових резервів, облікова ставка НБУ.

Актуальність даної теми обумовлена тим, що сучасний етап розвитку економіки України висуває нові вимоги до економічної політики держави, які полягають у необхідності зміщення акцентів із зовнішньої орієнтації економіки на активізацію та стимулювання розвитку внутрішнього ринку. Для цього монетарна політика Національного банку України як складова частина економічної політики країни має забезпечити відповідне підґрунтя для стабільного соціально-економічного розвитку – цінову стабільність та низьку інфляцію у довгостроковому періоді.

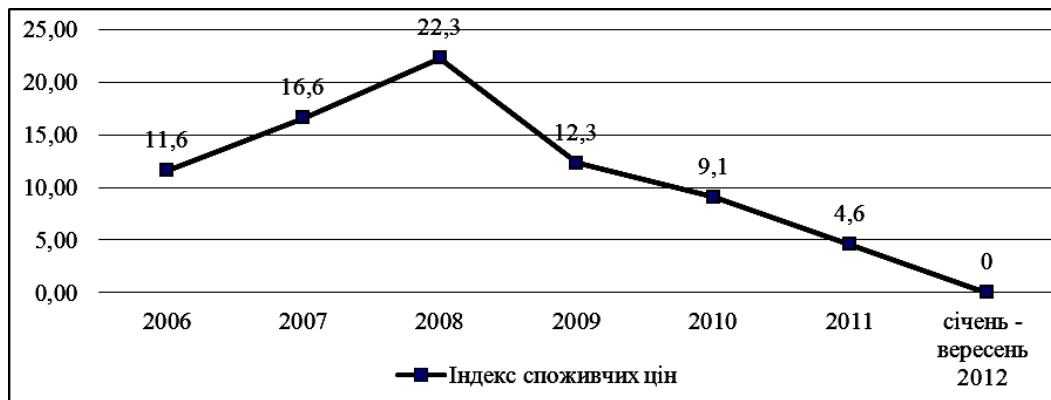
Питання монетарної політики держави у своїх працях розглядали такі зарубіжні та вітчизняні науковці, як: Б. Адамик, Д. Бегг, А. Гриценко, В. Костюк, Н. Костіна, Т. Кричевський, В. Стельмах, А. Мороз, І. Лютий, Я. Грудзевич, А. Єпіфанов, В. Міщенко, Н. Гребеник, П. Нікіфоров, В. Осецький, М. Островський та інші, які досліджували проблеми монетарної політики, теоретичні та методологічні засади її здійснення. Однак малодослідженим залишається питання ефективного застосування окремих видів монетарної політики в Україні.

Метою дослідження є висвітлення основних засад сучасної монетарної політики України та проблем, пов'язаних з ефективністю її проведення.

На сучасному етапі розвитку в Україні діє різноплановий монетарний устрій, який визначає декілька цілей проведення монетарної політики, пов'язаних із рівнем обмінного курсу, рівнем інфляції, обсягами окремих монетарних агрегатів. Реалізація монетарної політики забезпечується змішаним методом, частково з використанням ринкових інструментів, а частково – адміністративних.

Головним орієнтиром монетарної політики, що відображає рівень і тенденції стабільності грошової одиниці, є індекс споживчих цін (ІСЦ). Пріоритетною метою монетарної політики у 2012 – 2014 роках є сприяння утриманню темпів приросту індексу споживчих цін у межах до 7,9 %, оскільки це є не тільки надійним підґрунтям для посилення довіри до гривні та зростання її ролі в обслуговуванні економічного обороту, а й чинником зменшення валютної складової у структурі пасивних та активних банківських операцій, зниження рівня доларизації національної економіки.

Необхідно зазначити, що протягом січня – вересня 2012 року в Україні підтримувалося низькоінфляційне середовище, що відображено на рис. 1, побудованому на базі даних роботи [1].

Аналізуючи динаміку ІСЦ, можна простежити її стрімке зростання на 10,7 % в період з 2006 до 2008 року. На ІСЦ у 2006 – 2008 роках істотно вплинуло зростання цін виробників промислової продукції, а також несприятлива дія чинників зовнішнього походження, зокрема загальносвітові тенденції до зростання цін на енергоносії та продовольство. Починаючи з II півріччя 2008 року спостерігається стійка тенденція до сповільнення темпів інфляції – приріст ІСЦ в 2009 році знизився порівняно з 2008 роком на 10 % і становив 12,3 %. Вже у вересні 2012 року приріст ІСЦ у річному обчисленні становив 0 %.

Стримання цінової динаміки в січні – вересні 2012 року відбулось в основному за рахунок високої пропозиції продовольчих товарів, яка була сформована завдяки рекордному врожаю минулого року та значних його обсягів у 2012 році, а також зваженої монетарної політики, зокрема підтримки прогнозованої динаміки обмінного курсу гривні, що обумовлювало низький внесок цін імпортованих товарів у динаміку ІСЦ і відсутність суттєвих коригувань тарифів на комунальні послуги [2].

З усіх інструментів монетарної політики головне місце належить обліковій ставці, адже на її основі розраховуються всі інші процентні ставки НБУ. Облікова ставка НБУ залежить від рівня інфляції та темпів зростання реального ВВП. У разі якщо темпи інфляції знижуються, а рівень реального ВВП у країні підвищується, то облікова ставка знижується. Отже, за тенденціями зміни облікової ставки можна судити про тенденції економічного розвитку держави.

Облікова ставка в Україні має тенденції до зниження, що говорить про позитивний напрям розвитку економіки. Так, НБУ у 2012 році вперше з літа 2010 року знизив облікову ставку на 0,25 %, а саме до 7,5 %, що відображено на рис. 2, побудованому на базі даних [3]. Зі зниженням облікової ставки, яка є базовою для всієї системи процентних ставок, знизилася й інші ставки рефінансування: середньозважена ставка рефінансування у червні 2012 року становила 7,99 % і є нижчою на 4,41 %, ніж у цілому за 2011 рік (12,4 %) [3].

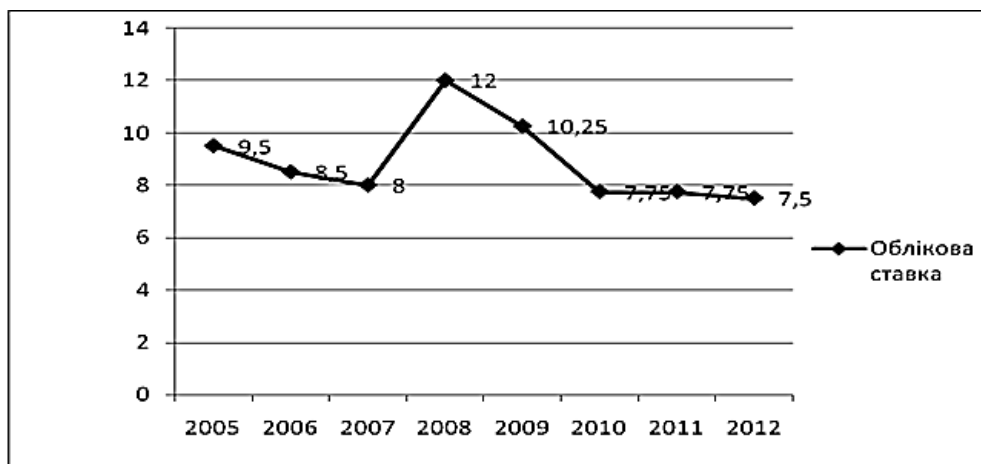

Рис. 2. Динаміка облікової ставки НБУ з 2005 до 2012 року, %

Досліджуючи облікову політику НБУ в період з 2009 до 2012 року, слід зазначити її невинну тенденцію до зниження. Облікова ставка з 2009 до вересня 2012 року знизилася на 2,75 %. Найбільший рівень облікової ставки в 2005 – 2012 роках спостерігався у 2008 році (12 %), що було зумовлено існуванням економічної та фінансової кризи в Україні. У цей період для активної підтримки ліквідності банківської системи головним монетарним важелем впливу на цінові процеси була процентна політика, спрямована на підвищення вартості гривні і зниження інфляції.

Але починаючи з червня 2012 року внаслідок погіршення ринкових очікувань, у тому числі внаслідок дії сезонних чинників, а також посилення нестабільності на світових фінансових ринках, зокрема, суттєвих коливань курсу євро до долара США, відбулося зростання попиту на іноземну валюту на внутрішньому ринку. Це стало причиною підвищення вартості позичкових ресурсів. У вересні 2012 року порівняно з груднем 2011 року середньозважені процентні ставки в національній валюті зросли за: кредитами на 1,7 % (18,9 %); депозитами на 2,2 % (13,3 %); угодами на міжбанківському кредитному ринку на 2,5 % (12,0 %). Середньозважена процентна ставка за депозитами в іноземній валюті збільшилася на 0,5 % (6,2 %), відповідний показник за кредитами в іноземній валюті – на 0,1 % (8,3 %) [2].

Серед завдань монетарної політики України на 2012 рік було підвищення рівня ліквідності комерційних банків [4]. Чинником зростання ліквідності банків стало вивільнення коштів обов'язкових резервів з окремого рахунку. Обсяг коштів, що обліковуються на цьому рахунку, на 1 вересня 2012 року становив 6,4 млрд грн, що на 0,8 млрд грн менше порівняно з 2011 роком [2].

Обсяг обов'язкових резервів, сформованих банками у встановленому нормативі, у вересні 2012 року становив 19,8 млрд грн, що на 4,8 млрд грн (32 %) більше, ніж у 2011 році [2].

На жаль, дії НБУ щодо зменшення обов'язкових банківських резервів не достатньою мірою стимулювали ліквідність комерційних банків. Основною причиною цього стало проведення інтервенції Національного банку з продажу іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку, сальдо яких за січень – вересень 2012 року становило "мінус" 3,6 млрд дол. США (в еквіваленті). Ці дії призвели до вилучення з обігу коштів на суму 28,8 млрд грн. До того ж, стимулювання кредитної активності банків було пригальмоване через спрямування значної частини вільних ресурсів на підтримку Уряду, що відбулося через купівлю державних цінних паперів. Обсяг придбаних Національним банком України державних облігацій України (за номінальною вартістю) на 1 вересня 2012 року становив 9,7 млрд грн [2].

Необхідно зазначити, що у зв'язку з надмірною доларизацією економіки України Національний банк ухвалив рішення з 31 березня 2013 року підвищити ставки резервування для короткострокових депозитів в іноземній валюті на 0,5 %, а саме до 8 %. Це змусить банки переглянути дохідність валютних депозитів у бік зменшення, а клієнтам стане вигідніше тримати гроші в банках у національній валюті [4].

Недосконалість діючої монетарної політики НБУ і проблеми економіки України в цілому за 2012 рік проявляються внаслідок посилення нестабільності на світових фінансових ринках, зростання попиту на іноземну валюту на внутрішньому ринку, надмірної доларизації економіки, недовіри до національної грошової одиниці і підвищення вартості позичкових ресурсів. Це є причиною недостатнього забезпечення стабільності грошової одиниці та неефективного проведення монетарної політики на сучасному етапі розвитку економіки України.

Негативні риси монетарної політики, які пов'язані з надмірною доларизацією економіки України в 2012 році, можуть бути усунуті за допомогою підвищення ставки резервування для короткострокових депозитів в іноземній валюті, що допоможе досягти головної мети НБУ в проведенні монетарної політики – забезпечення стабільності грошової одиниці України.

Наук. керівн. Крюкова О. М.

Література: 1. Соціально-економічний розвиток України за січень – вересень 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>. 2. Монетарний огляд за III квартал 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58037. 3. Учетная ставка НБУ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://index.minfin.com.ua/index/rate>. 4. Основні засади грошово-кредитної політики на 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0007500-12>.